

Handreiking
medezeggenschap schoolkosten
voor studenten en bestuurders

Titel	:	Handreiking medezeggenschap schoolkosten voor studenten en bestuurders
Auteur(s)	:	JOB MBO, MBO Raad
Woerden	:	27 oktober 2022
Versienummer	:	Versie 1.0

Schoolkosten is een belangrijk onderwerp voor studenten - het raakt studenten en/of hun ouders direct in hun portemonnee. De kosten die ermee gemoeid zijn kunnen oplopen. Het zo beperkt mogelijk houden van de schoolkosten is belangrijk in het kader van de toegankelijkheid van het mbo onderwijs.

Sinds 2018 heeft de studentenraad een instemmingsrecht op het schoolkostenbeleid van de school. Op die manier hebben studenten medezeggenschap gekregen op dit onderwerp – en hoort dit onderwerp op de agenda van het overleg tussen de studentenraad en het bestuur van de school. Ook het voorkomen van ongebruikte leermiddelen blijft de aandacht vragen van scholen en bestuurders. Het gesprek tussen studentenraad en bestuur van de school kan daarin behulpzaam zijn.

Wat zijn daarbij goede bespreekpunten? Er bleek behoefte te bestaan aan enkele handvatten om dit gesprek te voeren. Deze handreiking, welke door JOB en de MBO Raad gezamenlijk is opgesteld, geeft een aantal suggesties en tips om het gesprek tussen de studentenraad en het college van bestuur over schoolkosten op gang te brengen.

DEEL A: ACHTERGROND

Schoolkosten – wat zijn dat?

Als je je inschrijft voor een opleiding bij een mbo-instelling, en je bent 18 jaar of ouder, dan betaal je les- of cursusgeld aan de school. De hoogte daarvan wordt door de overheid bepaald. Daarnaast mag de school aan de student vragen om over bepaalde zaken te beschikken, dit noemen we *onderwijsbenodigdheden*. Dit zijn spullen die je thuis nodig hebt voor school zoals een pen of boek, of spullen die persoonlijk zijn zoals kleding of schoenen. De kosten die de student daarvoor maakt noemen we *schoolkosten*.

De kosten zo laag mogelijk houden is belangrijk in het kader van de toegankelijkheid van én kansengelijkheid in het onderwijs. En daar heeft de studentenraad invloed op!

Servicedocument schoolkosten

In 2018 hebben het Ministerie van OCW, de MBO Raad en JOB MBO afspraken gemaakt over schoolkosten in het mbo. Deze afspraken zijn beschreven in het “Servicedocument Schoolkosten” van JOB MBO, de MBO Raad en OCW.¹ Er bleek behoefte te zijn aan een eenvoudige(r) uitleg van deze afspraken, vooral geschikt voor (aankomend) studenten en hun ouders. Deze is opgenomen in een brochure.²

Het “Servicedocument Schoolkosten” bevat zestien afspraken die duidelijkheid geven over schoolkosten in het mbo. Deze afspraken gelden ook voor jouw school. Veel van deze afspraken zijn bedoeld om de schoolkosten *beperkt* te houden. Een belangrijk uitgangspunt is dat scholen “redelijkheid en billijkheid” betrachten bij het vaststellen van de onderwijsbenodigdheden – dat betekent dat de schoolkosten redelijk zijn (artikel 10 van het servicedocument). Ook heeft de student keuzevrijheid waar hij zijn spullen koopt (of wellicht leent – artikel 9 van het servicedocument), en op die manier zelf invloed op de hoogte van de schoolkosten. Deze afspraken uit het servicedocument zijn dan ook goede bespreekpunten voor het gesprek over het schoolkostenbeleid van de school.

¹ Dit document werd als bijlage opgenomen bij de “*Verzamelbrief toezeggingen mbo*” die door de minister van OCW op 10 juli 2018 naar de Tweede Kamer werd gezonden:

[servicedocument_schoolkosten.pdf \(mboraad.nl\)](#)

² [brochure_schoolkosten_in_het_mbo_definitief_juni2022.pdf \(mboraad.nl\)](#)

Suggesties voor gespreksonderwerpen:

- Wat doet de school om te zorgen dat de afspraken uit het servicedocument worden nageleefd? Zoals bijvoorbeeld
 - de keuzevrijheid voor de student (dat betekent dat de student zelf bepaalt van welk merk of bij welke leverancier hij spullen aanschaft, tweedehands aanschaft of leent)
 - dat van alle benodigdheden duidelijk wordt aangegeven of ze verplicht zijn of optioneel (vrijwillig)
- Wat doet de school om de kosten van de onderwijsbenodigdheden zo laag mogelijk te houden?
 - Hoe stimuleert de school dat docenten kritisch zijn op de leermiddelen die zij op de leermiddelenlijst zetten?
 - Hoe controleert het college van bestuur dat het schoolkostenbeleid van de school goed wordt nageleefd?
- Hoe is de communicatie over de benodigde onderwijsbenodigdheden?
- Zijn de leermiddelenlijsten voldoende overzichtelijk?

Schoolkostenbeleid van de school

In het servicedocument is voor enkele zaken bepaald dat ze sowieso voor rekening komen van de school (dat noemen we de *basisuitrusting*), of voor rekening komen van de student (*onderwijsbenodigdheden*). Maar dat is niet voor *alle* zaken bepaald. Voor deze zaken bepaalt de school *wie* (de school of de student) deze zaken aan moet schaffen. Dit is de *beleidsruimte* (keuzevrijheid) van de school.

In haar beleid (het schoolkostenbeleid dus) moet de school zich echter wel houden aan de kaders van het servicedocument. Op basis van haar beleid bepaalt de school voor alle opleidingen welke spullen de student moet aanschaffen.

Deze beleidsruimte maakt ook dat voor dezelfde opleiding de schoolkosten bij verschillende scholen kunnen verschillen.

DEEL B: MEDEZEGGENSCHAP

Instemmingsrecht van de studentenraad op het schoolkostenbeleid van de school

Sinds 1 januari 2018 heeft de studentenraad volgens de wet³ een instemmingsrecht met betrekking tot het beleid van de school *tot het beperkt en beheersbaar houden* van de schoolkosten. Dit noemen we het “schoolkostenbeleid”.

Dit betekent dat het college van bestuur het schoolkostenbeleid van de school ter instemming moet voorleggen aan, en dus ook bespreken met, de (centrale) studentenraad.

Suggesties voor gespreksonderwerpen:

- Bespreek het schoolkostenbeleid van de school. Welke keuzes heeft de school gemaakt in haar schoolkostenbeleid? Wat betaalt de school voor de studenten, en welke zaken dient de student zelf aan te schaffen?

De wet geeft niet aan hoe vaak, en op welk moment dit moet gebeuren.

De school zal waarschijnlijk niet elk jaar *nieuw* beleid opstellen, dat ter instemming aan de studentenraad moet worden voorgelegd. Wel zal de school het bestaande beleid regelmatig evalueren. Ook deze evaluatie hoort op de agenda van het overleg tussen het college van bestuur en de studentenraad.

Het is redelijk dat het schoolkostenbeleid *regelmatig* wordt besproken tussen de studentenraad en het college van bestuur – bijvoorbeeld elk studiejaar.

Het is belangrijk dat het schoolkostenbeleid op tijd wordt besproken – zodat de uitkomst van de bespreking kan worden meegenomen bij het vaststellen van de benodigdheden voor het volgende studiejaar.

Ongebruikte leermiddelen

JOB MBO krijgt regelmatig signalen van studenten die melden dat de door de school gevraagde onderwijsbenodigdheden (meestal boeken of licenties) niet of nauwelijks zijn gebruikt, en dat het onnodig was om deze aan te schaffen.

In het servicedocument zijn hier duidelijke afspraken over opgenomen:

Artikel 11: voor alle onderwijsbenodigdheden geldt dat ze *voldoende intensief* in het onderwijs en leerproces gebruikt worden – anders mag de school niet aan de student vragen om over deze benodigdheden te beschikken.

Artikel 13: periodiek evalueert de school (1) wat tot de basisuitrusting school behoort en wat tot de onderwijsbenodigdheden en (2) of er bepaalde onderwijsbenodigdheden in de praktijk niet

³ Wet Educatie en Beroepsonderwijs, artikel 8a.2.2 lid 3 sub n

gebruikt worden. Die zullen dan ook niet langer gevraagd worden aan studenten voor het volgende studiejaar. Dit alles gebeurt in een goed overleg tussen school en studentenraad.

Na de evaluatie van het Servicedocument Schoolkosten in 2020 zijn door JOB MBO en de MBO Raad nadere afspraken gemaakt, onder andere met betrekking tot het voorkomen van ongebruikte leermiddelen. De afspraak werd gemaakt dat iedere school met ingang van studiejaar 2021/2022 een regeling heeft omtrent *terugkoop* van ongebruikte leermiddelen.⁴ Studenten moeten hier ook goed van op de hoogte zijn, dat betekent dat de regeling makkelijk vindbaar moet zijn. Elke school bepaalt zelf hoe en/of waar deze terugkoopregeling aan haar studenten wordt gecommuniceerd (bijvoorbeeld externe website, intranet, via posters in de school).

Er kunnen allerlei redenen zijn dat de student meent dat een leermiddel ongebruikt is. Op basis van de terugkoopregeling van de school kan de student dan een claim indienen bij de school. De school beoordeelt de claim van de student(en), waarschijnlijk ook door navraag te doen bij de betreffende docent(en).

Is de claim onterecht dan krijgt de student een onderbouwd antwoord. Is de claim terecht dan worden de kosten door de school aan de student vergoed. De school krijgt op deze manier beter zicht op de omvang en de onderliggende oorzaken van ongebruikte leermiddelen, zodat zij daar iets aan kan doen. Ook kan de school het betreffende leermiddel van de leermiddelenlijst verwijderen. De terugkoopregeling is om die reden een belangrijk *middel* om ongebruikte leermiddelen te voorkomen, geen *doel op zich*.

De terugkoopregeling is een onderdeel van het schoolkostenbeleid van de school.

Suggesties voor gespreksonderwerpen:

- Hoe zorgt de school ervoor dat er alleen onderwijsbenodigdheden worden gevraagd die voldoende intensief worden gebruikt?
- Hoe ziet de terugkoopregeling eruit?
- Hoe (op basis van welke voorwaarden) beoordeelt de school of een leermiddel ongebruikt is?
- Hoe wordt deze aan de studenten gecommuniceerd, is deze makkelijk vindbaar?
- Wat zijn de ervaringen met de terugkoopregeling in het afgelopen jaar?

⁴ *Terugkoop* is eigenlijk geen juridisch juiste term, want de school heeft de leermiddelen in eerste instantie niet aan de student *verkocht*. Dat was de distributeur of uitgeverij, zoals Studers of MBO Webshop.

JOB MBO en de MBO Raad werken samen in de *Taskforce schoolkosten* - om zoveel mogelijk signalen en problematiek rond schoolkosten boven water te halen, en waar mogelijk te voorzien van een oplossingsrichting.

Nog meer tips voor bespreekpunten:

- Worden de studenten en docenten betrokken bij het evalueren van de leermiddelenlijsten van de afgelopen periode; zijn alle leermiddelen voldoende intensief gebruikt?
- De medezeggenschap kan ook op *decentraal* niveau plaatsvinden. Zeker ook bij het bovengenoemde punt.
- Voor het college van bestuur: doe hier onderzoek naar – loopt dit proces goed?
- Voor de studentenraad: haal de ervaringen van je medestudenten op school op. Wat zijn volgens hen belangrijke punten rond schoolkosten?

Begrippenlijst:

Basisuitrusting	Wat de student nodig heeft om op school de opleiding te volgen en het examen te doen (inclusief gereedschappen): daarin voorziet de school en dit noemen we de basisuitrusting (school).
Onderwijsbenodigdheden	De benodigde leermiddelen (bijvoorbeeld boeken, pennen) die voor rekening komen van de student zelf.
Redelijkheid en billijkheid	Dit is een juridische term, die eenvoudig gezegd betekent dat iets redelijk is.
Beleidsruimte	Waar de school zelf keuzes mag maken (bijvoorbeeld wie iets moet aanschaffen). Het tegenovergestelde van een regel die iets voorschrijft.
Instemmingsrecht	Hier: de studentenraad moet instemmen met het schoolkostenbeleid van de school voordat het college van bestuur het kan vaststellen.
Taskforce schoolkosten	Samenwerking van JOB MBO en de MBO Raad om de problemen rondom schoolkosten in kaart te brengen en waar mogelijk op te lossen.
MBO Raad	Vereniging van alle mbo-scholen in Nederland.
Ministerie van OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

